

Knjigi bodo morda očitali, da je zaradi odmika od standardne delitve geomorfologije premalo pregledna. Zares je pripravnejša za razmišljanje kot za učenje, čeprav ima na koncu poglavje o terenskih raziskovalnih metodah. Ravno zaradi iskanja novih razvojnih poti in tolmačenja reliefnih oblik pa je pomembno dopolnilo učbeniške geomorfološke literature.

I. Gams

Pavol Plesnik, Horná hranica lesa vo Vysokých a Belanských Tatrách, SAV, Bratislava 1971, 238 str., 97 črno-belih in 22 barvnih fotografij, 10 kart, 8 profilov in 2 diagrama. Obsežen povzetek v nemščini.

Neutrudni slovaški raziskovalec zgornje gozdne meje v domačih in tujih gorah prof. Plesnik nam v svojem najnovejšem delu predstavlja ta zanimivi biogeografski pojav v najvišjem slovaškem gorovju, v Tatrach.

Pri proučevanju zgornje gozdne meje izhaja Plesnik z geografskega stališča. Zgornja gozdna meja je po njem pojav v pokrajini, ki je ozko povezan z orografskimi, geomorfološko-geološkimi, klimatskimi, vodnimi, edafskimi, zgodovinskimi in seveda botaničnimi ter zoološkimi svojstvi. Ta misel se delno zrcali že v uvodu in v drugem poglavju, kjer avtor prikaže metode, ki jih je uporabljal pri svojem proučevanju. Pri raziskovanju pojavov in razmer v območju zgornje gozdne meje se je avtor dokaj oprl na biometrično metodo krivulj, ki ponazarjajo zniževanje višine drevov z rastočo nadmorsko višino. Zlasti pa je v Plesnikovi metodi proučevanja zgornje gozdne meje poudarjena analiza rastiščnih razmer drevskih vrst na tej meji. S takimi analizami je avtor dobil dovolj gradiva, da je lahko rekonstruiral klimatsko zgornjo gozdno mejo, kar je bil eden od ciljev njegovega proučevanja.

Obširno poglavje te knjige je posvečeno fizičnogeografskim razmeram Visokih in Belanskih Tater. V njem avtor prikaže orografske značilnosti obravnavanega področja, njegove geomorfološko-geološke poteze, podnebje, vodovje, prst, rastlinstvo in živalstvo. V tem poglavju zajame tudi dejavnike, ki niso povezani z zgornjo gozdno mejo (npr. jezera str. 31), z namenom, da poda celotno fizično-geografsko podobo obravnavanega gorovja.

V poglavje »Teoretična vprašanja« je avtor uvrstil teoretične probleme pri proučevanju zgornje gozdne meje, razlago osnovnih pojmov in terminološka vprašanja; govori o alpski gozdni meji, zgornji drevesni meji, abstraktni in dejanski gozdni ter drevesni meji itd. Se posebno pozornost je posvetil še ne dovolj razčiščenim vprašanjem zgornje drevesne meje in o vzrokih njene nastanka ter nastanka zgornje gozdne meje. Samostojno poglavje je posvečeno videzu zgornje gozdne meje, njeni drevesni sestavi in njenemu današnjemu poteku.

Eno najboljše poglavij knjige opisuje vplive ekoloških dejavnikov na zgornjo gozdno mejo. Tu prikazuje avtor na osnovi svojih merjenj in podatkov iz literature odnose med zgornjo gozdno mejo in makroklimo, nato med to mejo in toplotnimi razmerami, višino ter ekspozičijo in masivnostjo gorovja. Obravnava tudi vpliv vetra, geomorfoloških razmer, snežnih plazov, melišč, prsti in posege človeka na zgornjo gozdno mejo. Glede na te dejavnike loči več tipov zgornje gozdne meje, ki so prikazani v naslednjem poglavju. V njem avtor razlikuje klimatsko, edafski, orografsko, plazovno in umetno zgornjo gozdno mejo. Večina teh mej je dejanska in jih je mogoče ugotoviti na terenu.

Enemu od dokaj zanimivih vprašanj zgornje gozdne meje, to je njenemu kolebanju zaradi klimatskih sprememb v najmlajšem holocenu, je avtor posvetil samostojno poglavje. V njem ugotavlja, da v Tatrach ni prepričljivih dokazov niti za napredovanje niti za nazadovanje klimatske (termične) gozdne meje zaradi sprememb v makroklimi.

Knjigo zaključuje poglavje o rekonstrukciji zgornje gozdne meje (klimatske) v Visokih in Belanskih Tatrach. Ta rekonstrukcija je bila dokaj težavna, zlasti še v Belanskih Tatrach, kjer je človek zaradi paše zelo spremenil potek in podobo gozdne meje. Rekonstrukcijo je Plesnik v veliki meri

opr. na lastna merjenja na terenu in to po posameznih delih gorovja (v Belanskih Tatrah, v jugovzhodnem delu Visokih Tater, na poljski strani Visokih Tater in na njihovih južnih pobočjih). Na vsem proučenem področju sega klimatska zgornja gozdna meja najvišje na južni strani Visokih Tater (nekaj čez 1700 metrov). Drugod je ta tip gozdne meje nižji.

Skoraj iz vsake strani Plesnikove knjige je mogoče razbrati zavzetost za dobro predstavitev obravnavanih pojavov, vendar ne samo s pisano besedo in številčnimi podatki, temveč tudi s fotografskim gradivom. Obilica zelo dobrih, zlasti črno-belih fotografij krepko podpira razlago in služi kot nenadomestljiva dokumentacija.

Potek zgornje gozdne meje je zelo nazorno prikazan na vegetacijskih profilih in na kartah v merilu 1:10.000. Na kartah zgornja gozdna meja ni prikazana s črto, temveč pravilno kot pas. V višinskem pasu od 1200 do 1800 metrov so zajeti še sklenjeni gozdovi, nato že razredčeni, še više posamezno rastoče drevesne skupine, posamezno rastoča drevesa ter ruševje. Tako izdelane karte ne služijo samo kot kartografski prikaz, temveč bodo koristna opora kasnejšim raziskovalcem, da bodo lahko sledili in proučevali dinamiko rastlinskih sestojev ob tej meji.

Plesnikova knjiga pomeni eno od zelo uspešnih sintetičnih del o zgornji gozdni meji, kakršnega nimajo niti tam, kjer že dolgo časa proučujejo ta pojav.

Franc Lovrenčak

Pripomba uredništva. Zaradi pomanjkanja prostora v tem jubilejnem zvezku »Geografskega vestnika« smo bili prisiljeni poročila o književnosti omejiti na najnujnejše, velik del pa preložiti na prihodnji letnik.